

Lag

om kundens valfrihet inom social- och hälsovården

[I den fortsatta beredningen av lagutkastet kompletteras och preciseras de rättigheter och skyldigheter som gäller landskapets styrnings- och uppföljningssystem och producenternas rättigheter och skyldigheter så att de blir exaktare särskilt i fråga om systemet med kund- och betalsedlar. Avsikten med att precisera bestämmelserna är att landskapet ska ha tillräckliga metoder för att säkerställa social- och hälsotjänsterna på lika villkor. I lagen och den övriga riksomfattande styrningen sörjer man för att landskapen fungerar på ett tillräckligt enhetligt sätt på riksnivå. Med preciseringen säkerställer man även kundens rättsskydd och förtydligar tjänsteproducenternas ställning. Preciseringarna kommer att beredas under remissbehandlingen utifrån remissvaren. I begäran om utlåtande finns frågor som betjänar detta.]

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 § *Lagens syfte och tillämpningsområde*

Syftet med denna lag är att för social- och hälsovårdens kunder främja möjligheterna att välja tjänsteproducent, förbättra tillgången till och kvaliteten på tjänsterna samt att öka incitamenten för en kostnadseffektiv verksamhet och kontinuerlig utveckling inom servicesystemet.

Lagen ska tillämpas på social- och hälsovård som omfattas av landskapets organiseringsansvar. Bestämmelser om landskapets organiseringsansvar finns i lagen om ordnande av social- och hälsovård (XX/XXXX).

2 § *Definitioner*

I denna lag avses med

- 1) *kund* invånarna i ett landskap och andra personer för vilka landskapet med stöd av lag ska ordna social- och hälsotjänster,
- 2) *bedömning av servicebehovet* bedömning av servicebehovet enligt 36 och 37 § i socialvårdslagen (1301/2014) samt bedömning av vårdbehovet enligt hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010),
- 3) *kundplan* en plan för undersökning, vård och medicinsk rehabilitering enligt 4 a § i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992), nedan *patientlagen*, en service- och vårdplan enligt 7 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), nedan *socialvårdens klientlag*, en klientplan enligt 39 § i socialvårdslagen, en serviceplan enligt 16 § i lagen om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre (980/2012), nedan *äldreomsorgslagen*, en serviceplan enligt 3 a § 2

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

mom. i lagen om service och stöd på grund av handikapp (380/1987), nedan *handikappservicelagen*, samt en klientplan enligt 30 § i barnskyddslagen (417/2007),

4) *tjänstproducent* landskapets affärsverk (nedan *affärsverk*) enligt 52 § i landskapslagen samt aktiebolag och andra bolag, sammanslutningar, föreningar, andelslag, stiftelser och självständiga yrkesutövare vilka för landskapet producerar social- och hälso-tjänster som omfattas av valfriheten enligt denna lag,

5) *tjänstenhet* en tjänstproducents administrativt organiserade enhet där det produceras social- och hälso-tjänster som omfattas av valfriheten enligt denna lag; tjänstenheten kan ha flera verksamhetsställen,

6) *direktvalstjänster* tjänster för vilka kunden själv kan välja tjänstproducent direkt, utan att landskapet anvisat honom eller henne en sådan eller affärsverket gjort en bedömning av servicebehovet,

7) *social- och hälsocentral* en tjänstproducents verksamhetsställe där det produceras direktvalstjänster inom social- och hälsovård,

8) *mun- och tandvårdsenhet* en tjänstproducents verksamhetsställe där det produceras direktvalstjänster inom mun- och tandvård,

9) *betalsedel* en social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhets förbindelse till en kund att ersätta kostnaderna för en tjänst som en annan av kunden vald tjänstproducent har tillhandahållit, upp till ett värde som producenten av direktvalstjänster har bestämt på förhand,

10) *kundsedel* en förbindelse av ett av det organiseringsansvariga landskapets affärsverk till en kund att ersätta kostnaderna för en direktvalstjänst som en annan av kunden vald tjänstproducent har tillhandahållit, upp till ett värde som landskapet har bestämt på förhand,

11) *personlig budget* en förbindelse av ett av det organiseringsansvariga landskapets affärsverk till en kund, på grund av kundens behov av hjälp, stöd eller service samt av detta följande kostnader, att ersätta kostnaderna för tjänster som tillhandahållits av andra tjänstproducenter som kunden valt, upp till ett värde som affärsverket har bestämt på förhand.

[Att beakta vid den fortsatta beredningen: I lagens definitioner bör av tydlighetsskäl införas definitioner på samlade tjänster och tjänstekedjor.]

3 § Förhållande till annan lagstiftning

På tjänstproducenter som avses i denna lag tillämpas dessutom lagen om ordnande av social- och hälsovård och lagen om produktion av social- och hälso-tjänster (/), nedan *tjänstproduktionslagen*.

På kundavgifter tillämpas lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992). Landskapet tar hos kunderna ut kundavgifter för tjänster som de får med stöd av denna lag. Tjänstproducenterna kan dock enligt 3 § i den ovannämnda lagen hos kunderna ta ut en avgift för outnyttjad mottagningstid.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

Bestämmelser om patientens rätt att använda gränsöverskridande hälso- och sjukvårdstjänster och om kostnadsersättning för dessa tjänster finns i lagen om gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1201/2013).

I fråga om social- och hälsovården samt i fråga om kundens och patientens ställning och rättigheter gäller dessutom vad som föreskrivs i annan lagstiftning.

2 kap.

Kundens valfrihet

4 § Kundens rätt att välja

Kunden har rätt att välja tjänsteproducent och dess verksamhetsställe samt en yrkesutbildad person eller en grupp yrkesutbildade personer som tillhandahåller tjänster enligt vad som föreskrivs i denna eller någon annan lag.

Kunden kan välja tjänsteproducent inom hela Finland om inte något annat uttryckligen föreskrivs i lag.

5 § Valfrihet i fråga om direktvalstjänster

När det gäller direktvalstjänster enligt 15 § har kunden rätt att utan att landskapet anvisat honom eller henne en tjänsteproducent eller affärsverket gjort en bedömning av servicebehovet själv välja

- 1) en social- och hälsocentral samt en mun- och tandvårdsenhet där direktvalstjänster produceras i enlighet med 3 kap.,
- 2) en social- och hälsocentral samt en mun- och tandvårdsenhet där direktvalstjänster tillfälligt produceras i enlighet med 7 §, samt
- 3) en yrkesutbildad person eller en grupp yrkesutbildade personer som tillhandahåller tjänster i enlighet med 9 §.

Dessutom har en kund som beviljats en betalsedel rätt att på det sätt som avses i 17 § välja tjänsteproducent utifrån social- och hälsocentralens samt mun- och tandvårdsenhetens bedömning av servicebehovet.

6 § Valfrihet i fråga om tjänster för vilka affärsverket har produktionsansvar

Affärsverket ansvarar i enlighet med lagen om ordnande av social- och hälsovård för produktion av andra tjänster än direktvalstjänster. När det gäller tjänster som produceras av affärsverket har kunden rätt att välja

- 1) affärsverkets verksamhetsställe på basnivå i enlighet med 4 kap.,
- 2) affärsverkets verksamhetsställe på specialnivå i enlighet med 4 kap.,

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

3) affärsverkets tillfälliga verksamhetsställe i enlighet med 7 §, och

4) en yrkesutbildad person eller en grupp yrkesutbildade personer som tillhandahåller tjänster i enlighet med 9 §.

På basis av en bedömning av servicebehovet som affärsverket gör har kunden dessutom rätt att välja

1) tjänsteproducent mot en kundsedel som beviljats kunden i enlighet med 5 kap., samt

2) tjänsteproducent enligt en personlig budget som beviljats kunden samt i enlighet med 6 kap. påverka tjänsternas innehåll.

7 § Val av tillfällig tjänsteproducent

Om en kund på grund av arbete, studier, fritid, en nära anhörigs eller en annan närstående persons boende eller av någon annan motsvarande orsak tillfälligt bor eller vistas utanför den kommun där affärsverkets verksamhetsställe som kunden valt är beläget, får kunden också anlita tjänster som tillhandahålls av affärsverkets verksamhetsställe i en annan kommun. På motsvarande sätt får kunden i dessa situationer också anlita en annan social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhets tjänster än sådana som tillhandahålls av den producent av direktvalstjänster som kunden valt, om kunden vistas i en kommun där den producent av direktvalstjänster som kunden valt inte har något verksamhetsställe. En kund kan tillfälligt välja den social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet som enligt vad en producent av direktvalstjänster på förhand offentligt har meddelat tar emot nya kunder.

En kund ska minst en vecka före servicebehovet meddela landskapet vilken tillfällig tjänsteproducent och vilket av dess verksamhetsställen han eller hon har valt. Meddelandet ska ges via informationshanteringstjänsten enligt 66 § 1 mom. eller annars skriftligt till det landskap där kunden är bosatt. Landskapet ska omedelbart underrätta den huvudsakliga och den tillfälliga tjänsteproducenten om kundens val.

8 § Brådskande social- och hälsovård

Bestämmelser om rätten till brådskande sjukvård oberoende av boningsorten finns i 50 § i hälso- och sjukvårdslagen och bestämmelser om rätten att i brådskande fall få socialservice finns i 12 § i socialvårdslagen.

En kund har rätt att få brådskande social- och hälsovård och mun- och tandvård enligt 15 § också av en annan producent av direktvalstjänster än den som kunden valt, inom ramen för öppettiderna för dess verksamhetsställe.

9 § Val av yrkesutbildad person

En kund kan inom kundförhållandet välja en yrkesutbildad person eller en grupp yrkesutbildade personer inom socialvården respektive hälso- och sjukvården, i den omfattning detta är möjligt med tanke på en ändamålsenlig verksamhet samt kundens rätt till tjänster som är trygga och av god kvalitet.

I återkommande kundförhållanden och under samma vårdperiod ska tjänsterna om möjligt ordnas så att de kan tillhandahållas av samma yrkesutbildade person.

10 § *Val av tjänsteproducent för minderåriga*

För en minderårig kund ska tjänsteproducent väljas av kundens vårdnadshavare eller av en annan laglig företrädare. Om en minderårig som fyllt 12 år dock med hänsyn till ålder och utvecklingsnivå själv kan fatta beslut om vården och omsorgen får han eller hon själv välja tjänsteproducent.

Om en minderårig kund eller kundens lagliga företrädare inte väljer en tjänsteproducent, ska landskapet anvisa kunden den tjänsteproducent vars verksamhetsställe är bäst tillgängligt för kunden. Om landskapet har anvisat kunden en tjänsteproducent får kunden eller kundens lagliga företrädare dock byta tjänsteproducent oberoende av tidsfristen.

11 § *Val av tjänsteproducent i särskilda situationer*

I situationer som avses i 9 § i socialvårdens klientlag och i 6 § i patientlagen ska det i samråd med den lagliga företrädaren för eller en nära anhörig eller någon annan närstående person till en kund som har uppnått myndighetsåldern utredas vilken tjänsteproducent som bäst motsvarar kundens vilja.

Om en kund som har uppnått myndighetsåldern inte själv väljer eller förmår välja tjänsteproducent och om kunden inte har en laglig företrädare eller om den lagliga företrädaren inte väljer tjänsteproducent, ska landskapet anvisa kunden den tjänsteproducent vars verksamhetsställe är bäst tillgängligt för kunden. Om landskapet har anvisat kunden en tjänsteproducent får kunden eller kundens lagliga företrädare dock byta tjänsteproducent oberoende av tidsfristen.

12 § *Begränsningar av valfriheten*

Rätten att välja tjänsteproducent och dess verksamhetsställe gäller inte skolhälsovård och studerandehälsovård enligt 16 och 17 § i hälso- och sjukvårdslagen.

När det för en kund har fattats ett beslut om vård eller omvårdnad oberoende av kundens vilja, är det av grundad anledning som har samband med vården eller omvårdnaden möjligt att göra undantag från kundens rätt att välja vilken tjänsteenhet eller vilket av affärsverkets verksamhetsställen som ska producera vården eller omvårdnaden.

13 § *Social- och hälsotjänster under slutna vård*

Den som tillhandahåller slutna vård eller service på en institution ansvarar för att det i samband med vården eller servicen produceras social- och hälsotjänster för kunden. Om kunden får slutna vård eller service på en institution i över en månads tid, avbryts tjänsteproducentens ansvar för den tid som vården eller servicen tillhandahålls.

3 kap.

Direktvalstjänster

14 § Val av social- och hälsocentral samt av mun- och tandvårdsenhet

En kund har rätt att välja social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet. Samlade tjänster som omfattar social- och hälsovård respektive mun- och tandvård enligt 15 § ska väljas separat från varandra. Kunden kan samtidigt välja endast en tjänsteproducent för respektive samlade tjänster.

En producent av direktvalstjänster ska ge kunden möjlighet att anlita också sina andra verksamhetsställen än den social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som kunden valt.

15 § Direktvalstjänster

I de samlade direktvalstjänster inom social- och hälsovården som produceras vid en social- och hälsocentral ingår sådana samlade tjänster på basnivå och utvidgad basnivå som avses nedan i 2 mom. 1 punkten och 3 mom. 1 och 2 punkten. I de samlade tjänster som produceras vid en mun- och tandvårdsenhet ingår sådana mun- och tandvårdstjänster som avses i 2 mom. 2 punkten och 3 mom. 3 punkten. Landskapet kan dessutom besluta att också andra tjänster ska omfattas av samlade tjänster.

Följande samlade tjänster hör till basnivån:

1) av tjänsterna inom socialvården samt hälso- och sjukvården:

a) hälsorådgivning och hälsoundersökningar enligt 13 § i hälso- och sjukvårdslagen,

b) rådgivning och handledning i öppenvård på basnivå,

c) konstaterande och symtomatisk behandling av allmänna symtom, medicinsk undersökning, diagnostik och behandling av allmänna sjukdomar samt konstaterande och behandling av de vanligaste kroniska sjukdomarna,

d) utfärdande av intyg enligt 22 § i hälso- och sjukvårdslagen när intygen har samband med tjänster som tillhandahållits enligt a–c-punkterna,

e) rådgivning och handledning enligt 6 § i socialvårdslagen samt rådgivning och handledning enligt 12 § i äldreomsorgslagen,

f) mottagningsverksamhet i anslutning till de tjänster som nämns ovan.

2) av tjänsterna inom mun- och tandvården:

a) förebyggande av munsjukdomar, rådgivning och andra tjänster i samband därmed samt regelbundna munhälsokontroller,

b) undersökning av mun och tänder, bedömning av vårdbehovet och vårdplanering,

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

- c) konstaterande och symtomatisk behandling av munsjukdomar, inklusive tandköttssjukdomar och tandinfektioner,
- d) korrigerande och kirurgisk mun- och tandvård,
- e) tandläkarintyg och tandläkarutlåtanden,
- f) bilddiagnostik och mottagningsverksamhet i samband med ovannämnda tjänster.

[Att beakta vid den fortsatta beredningen: För att säkerställa den exakthet och begriplighet som grundlagen förutsätter att lagtexter ska uppfylla, är det dessutom nödvändigt att det i lagen införs närmare definitioner av vad som avses med samlade tjänster och tjänstekedjor och närmare kriterier för vad som är allmänna symtom och sjukdomar samt vilka faktorer som ska beaktas när man ordnar och producerar vård av allmänna symtom och sjukdomar vid social- och hälsocentralerna.]

Till den utvidgade basnivån hör samlade tjänster och tjänstekedjor som definierats av landskapet, enligt följande:

- 1) konsultationer med yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården och tjänster som ges vid öppen mottagning i anslutning till de tjänster som nämns i 2 mom. 1 punkten,
- 2) sådana tjänster enligt 14 § 1 mom. i socialvårdslagen som kunderna behöver tillfälligt och kortvarigt,
- 3) konsultationer med yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och tjänster som ges vid öppen mottagning i anslutning till mun- och tandvårdstjänster som är mera krävande än den basnivå som avses i 2 mom. 2 punkten, dock inte mun- och tandvård som förutsätter sjukhusförhållanden.

[Att beakta vid den fortsatta beredningen: På grund av den exakthet som grundlagen kräver av en lag och att det beslutsfattande som delegerats till landskapen ska vara noggrant avgränsat är det dessutom motiverat att i lagen införa närmare kriterier för de grunder på vilka landskapet fastställer de samlade tjänsterna på utvidgad basnivå. Syftet med lagen är att man utgående från invånarnas behov och hälsotillståndet på befolkningsnivå och i enlighet med behovet av socialtjänster också ska kunna överföra andra åtgärder än sådana som genomförs i sjukhusmiljö till att skötas i social- och hälsocentralerna. Målsättningen är att skapa ett system som kontinuerligt utvecklas och där tjänster i takt med att tjänsterna och de metoder och den teknik som används i dem utvecklas i allt högre grad kan överföras till social- och hälsocentralerna och på så sätt se till att basnivån stärks. Landskapet ska då beakta riksomfattande god vård- och servicepraxis och därmed möjligheten att på ett tryggt och kostnadseffektivt sätt producera tjänster i social- och hälsocentralerna samt landskapsinvånarnas servicebehov, så att befolkningens vanligaste symtom och sjukdomar i så stor utsträckning som möjligt kan skötas i social- och hälsocentralerna. Avsikten är dessutom att rådgivningen och handledningen inom socialvården i så hög grad som möjligt ska skötas i social- och hälsocentralerna. När tjänsterna på basnivå utvidgas ska man dessutom beakta klient- och patientsäkerheten och kundernas likställdhet på individ- och befolkningsgruppsnivå såväl inom landskapet som nationellt. När det gäller klienters tillfälliga och kortvariga socialvårdstjänster enligt 14 § 1 mom. i socialvårdslagen är det nödvändigt att föreskriva att social- och hälsocentralerna kan fatta positiva och negativa förvaltningsbeslut i fråga om dem.]

Landskapet svarar för närmare fastställande av de samlade tjänster och tjänstekedjor som ingår i direktvalstjänsterna, utgående från landskapets och dess invånares behov. Landskapet ska lägga ut beskrivningarna av de samlade tjänsterna på internet. Kunderna ska på begäran tillhandahållas uppgifterna också muntligt eller skriftligt.

Närmare bestämmelser om de samlade direktvalstjänster som avses i 2 och 3 mom. och om fastställande i detalj av de tjänster som ingår i dem får vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

16 § *Meddelande om val av social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet*

En kund ska via informationshanteringstjänsten enligt 66 § 1 mom. eller annars skriftligt meddela det landskap där han eller hon är bosatt om sitt val av social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet.

En kund kan välja en social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet som enligt vad en producent av direktvalstjänster offentligt har meddelat tar emot nya kunder. Nya kunder ska antas till en social- och hälsocentral och till en mun- och tandvårdsenhet i den ordning som de har anmält sig. Social- och hälsocentralens samt mun- och tandvårdsenhetens ansvar för tjänsteproduktionen börjar senast tre veckor från det att en kund har gjort en anmälan via informationshanteringstjänsten eller räknat från det att kundens skriftliga meddelande i annan form har inkommit till landskapet, om kunden inte har uppgivit en senare tidpunkt för kundförhållandets början.

Om en kund på annat sätt än via informationshanteringstjänsten skriftligt har meddelat landskapet sitt val, ska landskapet underrätta den producent av direktvalstjänster som kundens valt om detta och för kunden bekräfta tidpunkten för kundförhållandets början senast inom en vecka från det att kundens meddelande har inkommit. Det landskap som ansvarar för att tjänsterna ordnas ska se till att de övriga aktörer som ansvarar för produktion av tjänster för kunden underrättas om överföringen av kundförhållandet.

En kund får välja en ny social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet tidigast ett år från sitt föregående val. Kunden har dock rätt att byta social- och hälsocentral samt mun- och tandvårdsenhet oberoende av tidsfristen, om han eller hon flyttar till en annan ort. Dessutom kan landskapet på ansökan av kunden ge kunden rätt att byta social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet av någon annan grundad anledning efter landskapets prövning.

17 § *Betalsedel*

En producent av direktvalstjänster ska ge kunden möjlighet att med en betalsedel välja tjänsteproducent för sådana enskilda åtgärder och tjänster inom samlade direktvalstjänster som utgör självständiga delar av de samlade tjänsterna. Tjänsteproducenten kan förfara på samma sätt om den inte själv tillhandahåller en tjänst som motsvarar kundens behov och som hör till kategorin direktvalstjänster. Om kunden vägrar ta emot en betalsedel ansvarar producenten av direktvalstjänster för att kundens social- och hälsotjänster produceras på något annat sätt.

En producent av direktvalstjänster har det övergripande ansvaret för en kunds samlade tjänster samt för tjänsternas kvalitet och genomslag också då kunden i enlighet med 1 mom. utnyttjar möjligheten att med en betalsedel välja tjänsteproducent.

Kunden har rätt att som producent för betalsedelstjänsten välja en producent i det register som avses i 10 § i lagen om tjänsteproducenter. Med betalsedeln kan man inte få tjänster av ett affärsverk. En producent av direktvalstjänster ska informera kunderna om vilka tjänsteproducenter kunderna kan anlita för betalsedelstjänster, enligt vad som föreskrivs i 5 § i socialvårdens klientlag och i 5 § i patientlagen.

Bestämmelser om fastställande av de självständiga delar av de samlade tjänsterna som avses i 1 mom. får vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

4 kap.

Val av affärsverk

18 § Kundens rätt att välja affärsverk

En kund ska få andra tjänster än direktvalstjänster av ett affärsverk i det landskap där kunden är bosatt. Ett affärsverk som är tjänsteproducent ska ha en tjänsteenhet med det antal verksamhetsställen som landskapsinvånarnas servicebehov förutsätter. Det kan finnas separata verksamhetsställen för tjänster på basnivå och tjänster på specialnivå.

En kund kan dock också välja ett affärsverk i ett annat landskap och dess verksamhetsställe, om valfriheten inte har begränsats särskilt genom lag eller med stöd av lag. Ett separat val kan också göras enligt 19 § i fråga om ett verksamhetsställe på basnivå och enligt 20 § i fråga om ett verksamhetsställe på specialnivå.

Det affärsverk som valts är emellertid inte skyldigt att producera tjänster som tillhandahålls utanför landskapet i kundens hem.

19 § Val av verksamhetsställe på basnivå

En kund kan välja ett affärsverks verksamhetsställe som producerar social- och hälsotjänster på basnivå för att få tjänster som inte tillhandahålls av social- och hälsocentraler eller mun- och tandvårdsenheter. Ett sådant val kan samtidigt avse endast ett verksamhetsställe. Ett affärsverk kan ge en kund möjlighet att anlita också sina andra verksamhetsställen på basnivå än det som kunden valt.

En kund ska meddela landskapet sitt val av verksamhetsställe på basnivå. Meddelandet görs via den informationshanteringstjänst som avses i 66 § 1 mom. eller annars skriftligt till det landskap där kunden är bosatt. Ansvaret överförs till det nya verksamhetsställe på basnivå som valts senast tre veckor från kundens meddelande via informationshanteringstjänsten eller från det att kundens skriftliga meddelande i annan form har inkommit till landskapet, om kunden inte har uppgivit en senare tidpunkt. Om kunden har meddelat landskapet skriftligt på annat sätt än via informationshanteringstjänsten ska landskapet underrätta kunden om tidpunkten för överföringen inom en vecka från kundens meddelande. Landskapet ska se till att de övriga aktörer som ansvarar för produktion av tjänster för kunden underrättas om överföringen av kundförhållandet.

Ett nytt val kan göras tidigast ett år från det föregående valet. En kund har emellertid rätt att göra ett nytt val oberoende av tidsfristen, om kunden flyttar till en annan ort. Dessutom kan landskapet på ansökan av kunden ge kunden rätt att byta verksamhetsställe på basnivå av någon annan grundad anledning efter landskapets prövning.

20 § Val av verksamhetsställe på specialnivå

Om ett affärsverk har förlagt tjänster på basnivå respektive tjänster på specialnivå till olika verksamhetsställen har en kund rätt att välja verksamhetsställe på specialnivå för tjänster som inte

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

produceras av ett verksamhetsställe på basnivå. När det för en tjänst på specialnivå förutsätts en remiss eller ett beslut ska den som utfärdar remissen eller fattar beslutet redogöra för alternativen vid valet av verksamhetsställe för kunden enligt vad som föreskrivs i 5 § i socialvårdens klientlag och i 5 § i patientlagen.

5 kap.

Kundsedel

21 § Tjänster som tillhandahålls mot kundsedel

Landskapet beslutar vilka andra social- och hälso-tjänster än direktvalstjänster som ska tillhandahållas mot kundsedel. När tjänsterna ordnas ska landskapet i tillräcklig utsträckning använda kundsedlar för att säkerställa att kundens valfrihet förverkligas i fråga om andra än direktvalstjänster. När landskapet beslutar om den närmare användningen av kundsedel ska det beakta de riksomfattande målen för social- och hälsovården enligt 26 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård, landskapsinvånarnas behov, landskapets servicestrategi enligt 14 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård samt landskapets riktlinjer för tjänster som anskaffas från andra producenter. Landskapet ska i sitt beslutsfattande se till att invånarna har möjlighet att välja tjänsteproducent.

22 § Bedömning av servicebehovet och beviljande av kundsedel

Affärsverket svarar för bedömningen av kundernas behov av social- och hälso-tjänster, för beslut om hälso- och sjukvård samt för förvaltningsbeslut om socialservice enligt vad som särskilt föreskrivs om detta.

Om förutsättningarna för att tillhandahålla en tjänst mot kundsedel på basis av bedömningen av kundens servicebehov är uppfyllda, ska kunden ges en kundsedel. Kunden kan beviljas en kundsedel också för samlade tjänster som är mera omfattande än enskilda tjänster.

Om en kund vägrar ta emot en kundsedel som erbjuds honom eller henne ansvarar affärsverket för att social- och hälso-tjänster ordnas för kunden på något annat sätt.

23 § Val av producent för en kundsedelstjänst

En kund har rätt att för en kundsedelstjänst välja en producent i det register som avses i 10 § i tjänsteproducentlagen. Det inte möjligt att mot en kundsedel få tjänster som tillhandahålls av ett affärsverk.

Ett affärsverk ska i enlighet med 5 § i socialvårdens klientlag och 5 § i patientlagen informera kunderna om de tjänsteproducenter som kan tillhandahålla tjänster mot kundsedel.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

6 kap.

Personlig budget

24 § Tjänster enligt personlig budget

Landskapet är skyldigt att införa ett system med personlig budget för social- och hälsovårdstjänster som avses i äldreomsorgslagen, handikappservicelagen och lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda (519/1977) och som inte är direktvalstjänster.

Landskapet kan besluta att använda personlig budget också för andra än i 1 mom. avsedda social- och hälsovårdskunders tjänster som inte är direktvalstjänster.

Affärsverket ska informera kunderna om tjänsternas tillgänglighet, kvalitet och kostnader. Informationen ska ges på det sätt som föreskrivs i 5 § i socialvårdens klientlag eller i 5 § i patientlagen.

25 § Förutsättningarna för beviljande av personlig budget

En personlig budget kan användas för social- och hälsotjänster när det är fråga om kunder som har ett kontinuerligt behov av stöd och hjälp och som antingen själva eller med assistans kan planera och förvalta sina samlade tjänster.

För beviljande av en personlig budget förutsätts det en bedömning av kundens servicebehov samt handledning och stöd för planering av tjänsterna samt eventuellt assisterat beslutsfattande. Affärsverket ordnar enligt 21 § 3 mom. rådgivning till kunderna samt handledning för planering av tjänsterna.

26 § Kundens rätt till personlig budget

Om de i 25 § föreskrivna förutsättningarna för tjänster med personlig budget är uppfyllda enligt en bedömning av en kunds servicebehov, ska kunden beviljas en personlig budget för tjänsten. Utifrån den personliga budgeten väljer kunden tjänsternas innehåll och tjänsteproducerer. Med en personlig budget är det dock inte möjligt att få tjänster som tillhandahålls av ett affärsverk.

En kund har rätt att vägra ta emot en personlig budget som erbjuds honom eller henne, varvid affärsverket svarar för att det produceras social- och hälsotjänster för kunden på något annat sätt.

27 § Beviljande av en personlig budget

Affärsverket svarar för bedömningen av en kunds behov av social- och hälsotjänster, för upprättandet av en kundplan samt för förvaltningsbeslut om socialvård enligt vad som särskilt föreskrivs om saken.

Affärsverket fattar beslut om en personlig budget efter en bedömning av kundens servicebehov och upprättandet av en kundplan. Vid dimensioneringen av den personliga budgeten beaktas behovet av olika tjänster samt vad det skulle kosta att producera tjänsterna i affärsverket.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

28 § *Förvaltning av en personlig budget*

En personlig budget ska upprättas antingen för viss tid eller att gälla tills vidare. Utfallet av en personlig budget ska bedömas årligen och vid behov ska ändringar göras i den. Den personliga budgeten ska ändras om kundens livssituation, förhållanden eller hjälpbehov väsentligen förändras. Den personliga budgeten ska ändras också om det sker en väsentlig förändring av kostnadsnivån eller om den personliga budgeten inte motsvarar kundens servicebehov.

Kunden, kundens lagliga företrädare eller affärsverket kan ta initiativ till ändring av en personlig budget.

7 kap.

Godkännande av tjänsteproducenter samt avtalsförfaranden

29 § *Krav som ställs på tjänsteproducenter*

En tjänsteproducent som avses i denna lag ska vara införd i det register som avses i 10 § i lagen om tjänsteproducenter. Tjänsteproducenten ska dessutom vara registrerad som användare av riksomfattande informationssystemtjänster enligt lagen om elektronisk behandling av klientuppgifter inom social- och hälsovården (159/2007), nedan *klientuppgiftslagen*. Skyldigheten gäller dock inte tjänster och tjänsteproducenter som inte berörs av registreringskyldigheten enligt lagen om tjänsteproducenter.

30 § *Språket för direktvalstjänster*

En producent av direktvalstjänster ska tillhandahålla tjänsterna på kommunens språk i verksamhetsställen som är belägna i en enspråkig kommun samt på finska och svenska i verksamhetsställen som är belägna i en tvåspråkig kommun. Producenten av direktvalstjänster ska på eget initiativ se till att enskilda personers språkliga rättigheter tillgodoses i praktiken.

Ett landskap kan dock på ansökan bevilja en producent av direktvalstjänster undantag från skyldigheten att producera tjänster på båda nationalspråken i en tvåspråkig kommun, om kunderna inom det område där verksamhetsstället är beläget på lika villkor har tillgång till andra verksamhetsställen för producenter av direktvalstjänster, så att kunderna kan få tjänster på sitt eget språk och utnyttja sin valfrihet.

Landskapet kan återkalla ett undantag som det beviljat en producent av direktvalstjänster, om förhållandena inom det område där verksamhetsstället är beläget efter det att undantaget beviljats förändras så, att kunderna inte har tillgång till direktvalstjänster på lika villkor på båda nationalspråken och så att kunden kan utnyttja sin valfrihet.

31 § *Villkor som landskapet ställer på producenter av direktvalstjänster*

Landskapet kan på tjänsternas kvalitet, resurserna och tillgängligheten samt på tjänstekedjorna och samordningen av tjänsterna ställa villkor som ska uppfyllas av producenterna av direktvalstjänster. Kraven ska vara enhetliga för alla företag, sammanslutningar och yrkesutövare som producerar tjänster av samma slag. De i landskapet bosatta kundernas behov av tjänster kan beaktas i kraven.

Landskapet kan dessutom förutsätta att producenter av direktvalstjänster är ackrediterade.

Landskapet ska fatta ett förvaltningsbeslut om de krav som ställs på tjänsteproducenterna. Kraven ska publiceras på internet.

32 § *Principerna för bemötande av tjänsteproducenter*

Landskapet ska bemöta tjänsteproducenterna på ett jämlikt och icke-diskriminerande sätt. Landskapet ska vid tillämpningen av valfrihetssystemet iaktta principerna om öppenhet och proportionalitet.

33 § *Anmälan som producent av direktvalstjänster*

En tjänsteproducent som uppfyller kraven i 29 och 30 § och villkoren i 31 § ska på basis av en anmälan till landskapet godkännas som producent av direktvalstjänster. Av anmälan ska framgå tjänsteproducentens namn, personbeteckning eller företags- och organisationsnummer samt kontaktuppgifter och en förbindelse att iaktta de krav som enligt denna lag, lagen om ordnande av social- och hälsovård och annan lagstiftning gäller tjänsteproduktion samt de krav på tjänsterna som landskapet bestämt.

Dessutom ska av anmälan framgå följande uppgifter, såvida de avviker från uppgifterna i registret över tjänsteproducenter:

- 1) tjänsteenhetens namn och kontaktuppgifter,
- 2) verksamhetsställets adress och kontaktuppgifter samt det geografiska område där tjänsterna tillhandahålls, om tjänster produceras för att tillhandahållas utanför ett fast verksamhetsställe,
- 3) antalet kunder,
- 4) vilka tjänster tjänsteenheten producerar,
- 5) vilken del av tjänsterna som enheten producerar själv som egen verksamhet och vilken del som på basis av avtal, en betalningsförbindelse eller en betalsedel anskaffas från andra tjänsteproducenter,
- 6) den i tjänsteverksamheten deltagande personalens antal och utbildning, samt
- 7) kontaktpersonens namn, personbeteckning och kontaktuppgifter.

Anmälan ska ges in till landskapet via informationshanteringstjänsten enligt 66 § 1 mom.

Närmare bestämmelser om de uppgifter som ska anges i anmälan och om de datatekniska kraven på en elektronisk anmälan får vid behov utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

34 § *Godkännande av en producent av direktvalstjänster*

Landskapet godkänner en producent av direktvalstjänster på basis av en anmälan som gjorts enligt 33 §. Landskapet kan före godkännandebeslutet granska tjänsteproducentens verksamhet och lokaler.

Landskapet ska på tjänstens vägnar av andra myndigheter inhämta de tilläggsuppgifter som eventuellt förutsätts för godkännandet. Landskapet har rätt att få uppgifterna avgiftsfritt och trots sekretessbestämmelserna. Uppgifterna kan lämnas till landskapet genom teknisk anslutning eller på annat elektroniskt sätt.

Landskapet ska fatta beslut om godkännande av en tjänsteproducent inom fyra veckor från det att anmälan inkommit.

35 § Återkallande av godkännande

Landskapet kan återkalla ett godkännande om tjänsteproducenten inte längre uppfyller de verksamhetsförutsättningar som föreskrivs i 29–31 §. Ett godkännande kan återkallas också om tjänsterna har kvalitativa brister som äventyrar klient- eller patientsäkerheten och om bristerna inte avhjälpas inom en rimlig tid som landskapet bestämt.

Landskapet återkallar godkännandet av en tjänsteproducent också på grundval av anmälan från tjänsteproducenten eller om tjänsteproducenten slutar producera direktvalstjänster.

Landskapet ska återkalla godkännandet om tjänsteproducenten inte längre finns i tjänsteproducentregistret, om tillsynsmyndigheten har förbjudit producentens verksamhet, om producenten har gått i konkurs eller om klient- eller patientsäkerheten är omedelbart och allvarligt hotad.

36 § Avtal med producenter av direktvalstjänster

Innan en tjänsteproducent börjar producera direktvalstjänster som godkänts av landskapet ska producenten och landskapet ingå avtal om inledandet av produktionen och tillhandahållandet av tjänsterna. I avtalet ska åtminstone nämnas

- 1) när tjänsteproduktionen inleds,
- 2) avtalets giltighetstid, om avtalet inte gäller tills vidare,
- 3) hur tjänsteproducenten säkerställer produktionen i störningssituationer och under undantagsförhållanden,
- 4) hur tjänsteproducenten informerar landskapet för uppföljningen av verksamheten,
- 5) hur producenten uppfyller villkoren i fråga om landskapets servicestrategi och servicelöfte samt kundernas samlade tjänster och tjänstekedjor liksom även i fråga om samordningen av tjänsterna, samt
- 6) ersättningarna och grunderna för dem.

Landskapet och tjänsteproducenterna kan avtala också om andra villkor som gäller tjänsteproduktionen än de som nämns i 1 mom.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

37 § Förteckning över producenter av direktvalstjänster

Landskapet för på internet en förteckning över producenter av direktvalstjänster. Uppgifterna ska på begäran ges kunderna också muntligt eller skriftligt. Av förteckningen ska framgå åtminstone namnen på och kontaktuppgifterna för tjänsteenheter och deras verksamhetsställen samt de tjänster som produceras vid dem, ansvariga personer med kontaktuppgifter samt uppgifter om tjänsternas tillgänglighet och kvalitet.

38 § Avtal om direktvalstjänster samt ändring av avtalet

En producent av direktvalstjänster ska ingå avtal med varje landskap där tjänsteproducenten har en social- och hälsocentral eller en mun- och tandvårdsenhet. En producent av direktvalstjänster är inte skyldig att producera andra tjänster än dem som producenten har förbundit sig till enligt avtal med respektive landskap.

I fråga om direktvalstjänster ska iakttas det avtal som det landskap som ansvarar för ordnandet av tjänsterna har ingått med den producent av direktvalstjänster som en kund har valt. Om det ansvariga landskapet inte har ingått avtal med den producent av direktvalstjänster som en kund har valt, ska det avtal iakttas som tjänsteproducenten har ingått med landskapet där den social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som kunden har valt är verksam.

Landskapet kan genom sitt beslut ändra ett i 36 § avsett avtal samt beloppet av och grunderna för ersättningar som landskapet betalar för direktvalstjänster till den del som inte annat föreskrivs i lag eller i en förordning eller ett beslut av statsrådet som utfärdats med stöd av lag. De ändringar som landskapet bestämt träder i kraft efter en övergångsperiod som landskapet meddelar, dock tidigast 30 dagar från det att tjänsteproducenten anses ha fått del av ändringen. Landskapet ska då det fastställer övergångsperioden beakta ändringens karaktär samt konsekvenserna för tjänsteproducenterna och kunderna.

En tjänsteproducent har rätt att med anledning av ändringar i ett avtal säga upp avtalet med iakttagande av uppsägningstiden enligt 39 § 1 mom. Under uppsägningstiden ska de villkor som gällde före ändringen iakttas. Om tjänsteproducenten inte inom 30 dagar från det att tjänsteproducenten anses ha fått del av ändringen skriftligt har underrättat landskapet om uppsägningen, anses tjänsteproducenten ha godkänt ändringarna.

39 § Uppsägning och hävning av avtal

En tjänsteproducent kan säga upp ett avtal om produktion av direktvalstjänster som gäller tills vidare. Uppsägningen träder i kraft tidigast sex månader från det att landskapet underrättats om uppsägningen. En tjänsteproducent kan häva ett avtal, om landskapet inte inom utsatt tid har betalat ersättningar enligt det avtal som avses i 36 § eller om landskapet annars väsentligt har brutit mot avtalsvillkoren.

Landskapet kan efter att ha hört en tjänsteproducent säga upp ett avtal, om producenten upprepade gånger har åsidosatt sina lagstadgade förpliktelser eller villkoren i ett avtal enligt 36 § och inte har avhjälpt bristerna inom en tidsfrist som bestämts av landskapet. Uppsägningen träder i kraft tidigast tre månader från det att tjänsteproducenten underrättats om uppsägningen.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

Landskapet kan häva ett avtal om tjänsteproducenten inte längre finns i tjänsteproducentregistret, om tillsynsmyndigheten har förbjudt producentens verksamhet, om producenten har gått i konkurs eller om klient- eller patientsäkerheten är allvarligt hotad.

Landskapet ska se till att kunderna, trots att ett avtal har sagts upp eller hävts, får de tjänster som de behöver utan avbrott.

8 kap.

Tjänsteproduktion och skyldigheter för tjänsteproducenterna

40 § Bolagiseringsskyldighet

Ett affärsverk får inte självt producera direktvalstjänster eller tjänster som tillhandahålls mot betal- eller kundsedel. Landskapet får emellertid bilda och äga ett bolag eller en annan sammanslutning för produktion av sådana tjänster (*bolagiseringsskyldighet*).

41 § Produktion av direktvalstjänster

En producent av direktvalstjänster kan sörja för produktionen av samlade tjänster genom att

- 1) själv producera tjänsterna,
- 2) avtala om produktionen med en annan tjänsteproducent,
- 3) anskaffa tjänsterna från en annan producent,
- 4) ge kunden en betalsedel mot vilken producenten förbinder sig att betala tjänster som kunden får av en annan tjänsteproducent upp till ett värde som framgår av betalsedeln.

En producent av direktvalstjänster som anskaffar tjänster från en annan producent svarar för att de håller standarden för direktvalstjänster. En producent av direktvalstjänster har alltid det övergripande ansvaret för samlade tjänster som tillhandahålls en enskild kund.

42 § Skyldigheter för producenter av direktvalstjänster

En producent av direktvalstjänster svarar för produktion av de samlade tjänster inom social- och hälsovården eller samlade tjänster inom mun- och tandvårdstjänster som avses i 15 § eller båda kategorierna av sådana samlade tjänster, enligt vad som bestämts av det landskap som ingått avtal med tjänsteproducenten. Tjänsteproducenten kan dock själv bestämma på vilket område den producerar tjänster som ska tillhandahållas utanför dess verksamhetsställe, om sådana tjänster ingår i de samlade direktvalstjänsterna.

Tjänsteproducenten ska till landskapet meddela väsentliga ändringar i tjänsteproduktionen minst två månader före ändringen och i fråga om smärre ändringar minst två veckor före ändringen. Om en ändring beror på åtgärder som till följd av en störningssituation eller undantagsförhållanden är nödvändiga för att trygga tjänsteproduktionens kontinuitet, ska landskapet underrättas om ändringen omedelbart efter det att producenten har fått vetskap om den. Meddelandet ska sändas via den informationshanteringstjänst som avses i 66 § 1 mom. Närmare bestämmelser om vilka ändringar

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

som betraktas som väsentliga ändringar i fråga om produktionen av tjänster får vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

En producent av direktvalstjänster ska inom sitt verksamhetsområde samarbeta med landskapet och kommunerna för att främja välfärd och hälsa på det sätt som bestämts i avtalet med landskapet.

En producent av direktvalstjänster ska på internet informera om maximiantalet kunder och hur många nya kunder producenten kan ta emot. På begäran ska kunderna informeras också muntligt eller skriftligt.

En tjänsteproducent ska på internet informera om de uppdaterade faktiska väntetiderna för en tjänst. På begäran ska kunderna informeras också muntligt eller skriftligt. Väntetiderna får inte överskrida de maximitider för att få vård som föreskrivs i 51 § i hälso- och sjukvårdslagen.

Om en kund har behov av andra social- eller hälsotjänster än sådana som en producent av direktvalstjänster svarar för, ska tjänsteproducenten hänvisa kunden till ett affärsverk för bedömning av servicebehovet. Dessutom kan tjänsteproducenten anvisa kunden andra tjänster som ordnas av landskapet, kommunen eller andra aktörer.

43 § Skyldigheter för tjänsteproducenter när tjänster tillhandahålls mot betalsedel eller kundsedel eller enligt en personlig budget

När en tjänsteproducent tillhandahåller tjänster mot betalsedel eller kundsedel eller enligt en personlig budget svarar producenten för innehållet i och produktionen av tjänsterna enligt vad som framgår av kund- eller betalsedeln eller av kundplanen för den personliga budgeten. Tjänsteproducenten kan emellertid själv bestämma inom vilket område den producerar tjänster som ska tillhandahållas utanför dess verksamhetsställe.

Tjänsteproducenten ska via den informationshanteringstjänst som avses i 66 § 1 mom. lämna uppdaterad information om de tjänster som tillhandahålls mot betalsedel eller kundsedel eller enligt en personlig budget, om eventuella villkor för tillhandahållandet i fråga om betal- eller kundsedelns värde eller tjänsternas innehåll, samt om väntetiderna för tjänsterna. Informationen ska på begäran ges kunden också muntligt eller skriftligt. Väntetiderna får inte överskrida de maximitider för att få vård som föreskrivs i 51 § i hälso- och sjukvårdslagen.

44 § Särredovisning av tjänsteproducenters verksamhet

En tjänsteproducent ska i sin bokföring särredovisa offentlig finansiering som har beviljats för

- 1) produktion av direktvalstjänster, och
- 2) produktion av företagshälsovårdstjänster.

Ett särredovisningsskyldigt företag som avses i 1 mom. är skyldigt att särredovisa verksamheter enligt 1 mom. på så sätt att av redovisningen

- 1) för varje verksamhet framgår alla inkomster och utgifter som konsekvent ska särredovisas enligt objektiva principer för kostnadsberäkning, och

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

2) som tilläggsinformation framgår en tydlig beskrivning av de ovannämnda principerna för kostnadsberäkning.

De intäkter och kostnader som hänför sig till särredovisade verksamheter enligt denna lag ska per räkenskapsperiod sammanställas i en separat resultaträkning som ska kunna härledas från det särredovisningsskyldiga företags bokföring. Vid upprättandet av resultaträkningen ska i tillämpliga delar tillämpas samma bokföringsbestämmelser som på det särredovisningsskyldiga företaget.

Resultaträkningar med tilläggsuppgifter om särredovisade funktioner är offentliga och ska som noter tas med i det särredovisningsskyldiga företags bokslut.

Bestämmelser om det närmare innehållet i och offentliggörandet av resultaträkningar och tilläggsuppgifter om särredovisade verksamheter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

45 § Tjänsteproducenternas skyldighet att lämna boksluts- och beskattningsuppgifter

Producenter av direktvalstjänster och kundsedelstjänster ska om sin verksamhet och ekonomi enligt denna lag samt om beskattningen lämna följande uppgifter:

- 1) bokslut och verksamhetsberättelse,
- 2) en sammanfattande utredning varav framgår beskattningsorten och det beskattningsbara resultatet,
- 3) en utredning om ledningens löner och arvoden samt bindningar och transaktioner med tjänsteproducentens närmaste krets,
- 4) en utredning om sitt lednings- och förvaltningssystem, om den interna kontrollen och riskhanteringen samt om tjänsteproducentens verksamhetsprinciper för samhällsansvaret och hur de tillämpas,
- 5) en sammanfattande utredning om sitt deltagande i forskning, utbildning och utvecklingsverksamhet samt om sina verksamhetsprinciper i dessa avseenden, samt
- 6) en utredning om hur kundernas behov och deltagande har beaktats i tjänsteproducentens verksamhet.

Små företag som avses i 1 kap. 4 a § i bokföringslagen behöver endast upprätta ett bokslut samt lämna uppgifter om sin beskattningsort och sitt beskattningsbara resultat.

Informationen ska lämnas via den informationshanteringstjänst som avses i 66 § 1 mom. Närmare bestämmelser om detaljerna i informationen till landskapet och om hur informationen ska lämnas får utfärdas genom förordning av statsrådet.

46 § Tjänsteproducenternas skyldighet att informera om verksamheten

Tjänsteproducenter som avses i 3–6 kap. ska informera landskapet om kunderna, om de tjänster, betalsedlar, kundsedlar och personliga budgetar som beviljas kunderna samt om utförda åtgärder

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

och tjänsternas genomslag. Dessutom ska landskapet informeras om kostnaderna för de tjänster som omfattas av valfriheten.

Uppgifterna ska lämnas till landskapet via den informationshanteringstjänst som avses i 66 § 1 mom. Närmare bestämmelser om detaljerna i informationen till landskapet och om hur informationen ska lämnas får utfärdas genom förordning av statsrådet.

47 § Tjänsteproducenternas ansvar för tjänsterna

Tjänsteproducenternas ansvar för tjänsterna bestäms enligt vad som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans samt utifrån de förutsättningar eller villkor som landskapet fastställt för verksamheten. Dessutom svarar tjänsteproducenterna för kostnader som orsakas av vårdkomplikationer och av motsvarande konsekvenser av tjänsterna.

48 § Tillämpning av konkurrenslagen

I konkurrenslagen (948/2011) finns bestämmelser om Konkurrens- och konsumentverkets rätt att ingripa när ett landskap eller en sammanslutning som står under landskapets bestämmande inflytande använder förfaranden eller tillämpar verksamhetsstrukturer som strider mot konkurrenslagen.

9 kap.

Ersättningar till tjänsteproducenter

Allmänna principer

49 § Allmänna ersättningsprinciper

De ersättningar som betalas till tjänsteproducenterna ska sporra till effektiva tjänster, främja befolkningens välfärd och hälsa och upprätthålla funktionsförmågan. Ersättningarna ska stödja effektivitetsmålen för social- och hälso-tjänsterna, invånarnas valfrihet och en hållbar landskapsekonomi. Ersättningarna ska basera sig på produktifiering av social- och hälso-tjänster, produktpris eller motsvarande med hjälp av vilka landskapet följer sin egen verksamhet.

Ersättningar till producenter av direktvalstjänster

50 § Ersättningar till producenter av direktvalstjänster

Landskapet beslutar i anslutning till styrningen av tjänsteproduktionen om ersättningar till producenter av direktvalstjänster, såvida det inte föreskrivs närmare om saken i denna lag och i den förordning som utfärdats med stöd av denna lag.

Landskapet kan besluta att ändra beloppet av och grunderna för de ersättningar som det betalar för direktvalstjänster enligt vad som föreskrivs i 38 §.

51 § Fasta ersättningar

En producent av direktvalstjänster får för varje registrerad kund en fast ersättning som bestäms av landskapet. Med fast ersättning avses en ersättning som baseras på behovsfaktorer och en

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

kundrelaterad ansvarstid för samlade direktvalstjänster och som landskapet betalar direkt till producenten.

Av det anslag som reserverats för direktvalstjänster ska landskapet använda en andel på minst 4/5 för fasta ersättningar.

Landskapet ska när det bestämmer fasta ersättningsbelopp utgå från de nationella behovsfaktorerna som är landskapsinvånarnas ålder, kön och sysselsättning.

Institutet för hälsa och välfärd fastställer nationella viktkoefficienter för behovsfaktorerna. Landskapet kan när det bestämmer fasta ersättningar avvika från de nationella viktkoefficienterna.

Landskapet kan utifrån de nationella behovsfaktorerna fastställa särskilda fasta ersättningar för vissa kategorier av kunder.

Genom förordning av statsrådet kan närmare bestämmelser utfärdas om det relativa beloppet av fasta ersättningar som avses i 2 mom. och om de nationella behovsfaktorer som avses i 3 mom. samt om viktkoefficienterna, vilket innebär att landskapet inte längre med stöd av 4 mom. kan avvika från de nationella viktkoefficienterna.

52 § Den tid som fasta ersättningar baseras på

Landskapet betalar för direktvalstjänster ersättning till en tjänsteproducent för den tid som producenten har ansvarat för produktion av kundtjänster.

53 § Betalningssätt och betalningstidtabell för ersättningar

Landskapet och tjänsteproducenterna ska i enlighet med 36 § avtala om betalningssättet och betalningstidtabellen för ersättningarna.

Landskapet kan inte betala förskott till tjänsteproducenterna för produktion av direktvalstjänster.

Närmare bestämmelser om betalningssättet och betalningstidtabellen enligt 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

54 § Incitamentsbaserade ersättningar

Landskapet kan för producenter av direktvalstjänster fastställa indikatorer och kriterier för tjänsternas kvalitet, kostnadseffektivitet och genomslag. Landskapet kan betala incitamentsbaserade ersättningar till producenter som uppnår förhandsbestämda mål eller i annat fall påföra producenterna sanktionsavgifter.

Landskapet ska använda jämförbara indikatorer och kriterier för bedömningen av tjänsteproducenternas prestationer. Landskapet ska underrätta tjänsteproducenterna om de indikatorer och kriterier som kommer att tillämpas i så god tid att tjänsteproducenterna kan planera sin verksamhet utifrån kraven.

Närmare bestämmelser om indikatorerna och kriterierna för incitamentsbaserade ersättningar samt om minimibeloppen av de incitamentsbaserade ersättningar och sanktionsavgifter som betalas med stöd av dem får utfärdas genom förordning av statsrådet.

55 § Prestationsbaserade ersättningar

Landskapet kan besluta om sådana åtgärder eller samlade tjänster för vilka det betalas en prestationsbaserad ersättning till tjänsteproducenterna, om detta är motiverat med tanke på de principer som nämns i 49 §.

Närmare bestämmelser om åtgärder och samlade tjänster som avses i 1 mom. samt om dessas närmare innehåll och ersättningsarnas minimibelopp får utfärdas genom förordning av statsrådet.

56 § Andra ersättningar till producenter av direktvalstjänster

Landskapet kan också avtala med tjänsteproducenterna om andra ersättningar som ska betalas till dem. Med hjälp av sådana andra ersättningar kan landskapet beakta olika lokala förhållanden när det gäller sjukfrekvens, befolkningstäthet och andra motsvarande omständigheter samt kundernas individuella sjukfrekvens.

Närmare bestämmelser om kriterierna för andra ersättningar till producenter av direktvalstjänster får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betalsedel, kundsedel och personlig budget

57 § Ersättningar till producenter av betalsedelstjänster

En producent av direktvalstjänster ska till en producent av betalsedelstjänster betala kostnaderna för tjänster som denna har tillhandahållit kunder mot betalsedel. En producent av direktvalstjänster ska bestämma betalsedelns värde så att kunden har en faktisk möjlighet att få sådana tjänster som motsvarar behovet. Ersättning ska betalas högst upp till det värde som producenten av direktvalstjänster har bestämt för betalsedeln. Om producenten av betalsedelstjänster på förhand har uppgett ett lägre pris än betalsedelns värde, ska ersättning betalas till det belopp som producenten av betalsedelstjänster uppgivit.

En producent av direktvalstjänster kan till betalsedelns föga en incitamentsbaserad andel som producenten av betalsedelstjänster får då tjänsten uppfyller de av producenten av direktvalstjänster på förhand fastställda kvalitativa och övriga kriterierna på en fullgod tjänst. Kriterierna för en incitamentsbaserad ersättning ska ställas högre än standarden enligt lagstiftningen och vedertagen praxis.

En producent av direktvalstjänster som har gett en kund en betalsedel ska betala ersättning till producenten av betalsedelstjänster då denna har informerat producenten av direktvalstjänster om de tjänster som tillhandahållits mot betalsedeln och om kostnaderna för produktionen. Producenten av direktvalstjänster ska betala ersättningen senast inom tre veckor från det att den fick uppgifter om tjänsterna och kostnaderna av producenten av betalsedelstjänster.

En producent av betalsedelstjänster får inte hos en kund ta ut avgifter som tillhandahållits mot en betalsedel.

58 § Ersättningar till producenter av kundsedelstjänster

Landskapet ska upp till ett värde som det har fastställt på förhand ersätta producenten för kostnaderna för tjänster som kunden får mot en kundsedel. Om tjänsteproducenten på förhand har uppgett ett lägre pris för en tjänst än det som fastställts för kundsedeln ska ersättningen betalas till det belopp som tjänsteproducenten uppgivit.

Till en kundsedel kan fogas en incitamentsbaserad andel som tjänsteproducenten får då tjänsten uppfyller de av landskapet på förhand fastställda kvalitativa och övriga kriterierna på en fullgod tjänst. Indikatorerna och grunderna för den incitamentsbaserade ersättningen ska ställas högre än standarden enligt lagstiftningen och vedertagen praxis.

En tjänsteproducent ska underrätta landskapet om tjänster som tillhandahållits en kund och om kostnaderna för tjänsteproduktionen. Landskapet ska betala ersättningen senast tre veckor från att det av tjänsteproducenten informerats om tjänsterna och kostnaderna för dem.

En producent av kundsedelstjänster får inte hos en kund ta ut avgifter för tjänster som tillhandahållits mot en kundsedel.

59 § Ersättningar för tjänster som tillhandahålls enligt en personlig budget

Landskapet ska upp till ett värde som det har fastställt på förhand ersätta producenten för kostnaderna för tjänster som kunden får enligt en personlig budget. Kunden ansvarar emellertid själv för de kostnader för tjänster som inte ingår i kundplanen för den personliga budgeten.

Tjänsteproducenten ska ge landskapet tillräcklig information om de tjänster som tillhandahållits kunden och om de kostnader som orsakats av produktionen av tjänsterna. Landskapet ska betala ersättningen senast tre veckor från att det av tjänsteproducenten informerats om tjänsterna och kostnaderna för dem.

Tjänsteproducenten får inte hos kunden ta ut avgifter för tjänster som tillhandahållits enligt en personlig budget.

Övriga bestämmelser som gäller ersättningar

60 § Ersättningar till tjänsteproducenter som verkar på ett annat landskaps område

Ersättning till den producent av direktvalstjänster som en kund valt eller som tillhandahållit brådskande tjänster ska betalas av det landskap som ansvarar för ordnandet av social- och hälso-tjänster för kunden i fråga, om detta landskap i enlighet med 36 § har ingått ett avtal med producenten.

Om det landskap som ansvarar för ordnandet av tjänsterna för kunden inte har ingått avtal med den producent av direktvalstjänster som kunden valt eller som tillhandahållit kunden brådskande tjänster, ska ersättningen betalas av det landskap inom vars område den social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som tillhandahållit tjänsterna är belägen.

Det landskap som ansvarar för ordnandet av tjänsterna för kunden är skyldigt att till det landskap som avses i 2 mom. ersätta kostnaderna för tillhandahållande av direktvalstjänster. Ersättningen ska uppgå till högst det belopp som har betalats till producenten av direktvalstjänster.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

Om ett affärsverk som kund har en person som är bosatt i ett annat landskap, ska 37 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård (/) tillämpas på kostnadsersättningen.

Närmare bestämmelser om grunderna för ersättningar till ett annat landskap och om ersättningsförfarandet får utfärdas genom förordning av statsrådet.

61 § *Folkpensionsanstaltens uppgifter vid utbetalning av ersättningar*

Folkpensionsanstalten ansvarar för förvaltningen och det tekniska genomförandet av den riksomfattande betalningsrörelsen i anslutning till ersättningar enligt denna lag.

Folkpensionsanstalten sköter den tekniska utbetalningen av ersättningarna medan landskapen ansvarar för utformningen och styrningen av betalningarna.

Landskapen och Folkpensionsanstalten ska i enlighet med 2 § 2 mom. i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) närmare avtala om skötseln av den riksomfattande betalningsrörelse som avses i 1 mom.

Folkpensionsanstalten har rätt att av landskapen och tjänsteproducenterna få de uppgifter som behövs för att förvalta utbetalningen enligt 1 mom.

62 § *Statsrådets beslut om ersättningsgrunder*

Statsrådet får fatta ett beslut om ersättningsgrunder som gäller ett landskap, i vilket det avviker från den ersättningsgrund som föreskrivs i den förordning som avses i detta kapitel.

10 kap.

Särskilda bestämmelser

63 § *Förvaltningsförfarande och offentlighet*

På verksamhet som bedrivs av de social- och hälsocentraler och mun- och tandvårdsenheter som producerar direktvalstjänster tillämpas förvaltningslagen. På tjänsteproducenter och på tjänsteproducenters sammanslutningar som hör till en koncern enligt bokföringslagen (1336/1997) tillämpas 28 § 1 mom. 5 och 6 punkten i förvaltningslagen endast i ärenden där tjänsteproducentens och sammanslutningens intressen står i konflikt med varandra eller då en opartisk behandling av ärendet förutsätter det.

På offentligheten i verksamhet som enligt denna lag bedrivs av en tjänsteproducent som avses i 1 mom. tillämpas bestämmelserna i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) om offentlighet i de myndigheters verksamhet som nämns i 4 § 1 mom. i den lagen.

64 § *Straffrättsligt tjänste- och skadeståndsansvar*

På personer som är anställda hos en social- och hälsocentral eller mun- och tandvårdsenhet som producerar direktvalstjänster tillämpas bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar när de utför

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

uppgifter enligt denna lag. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

65 § Registrering av klient- och patientuppgifter

Ett landskap är registeransvarigt enligt 3 § 4 punkten i personuppgiftslagen (523/1999) när det gäller klient- och patienthandlingar som uppkommer i verksamhet som omfattas av dess ansvar för att ordna social- och hälsovård. Bestämmelser om dessa klient- och patienthandlingar och om behandlingen av dem finns i socialvårdens klientlag, i patientlagen, i lagen om klienthandlingar inom socialvården (254/2015), i klientuppgiftslagen, i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet och i personuppgiftslagen (523/1999).

En tjänsteproducent har rätt att behandla sådana klient- och patientuppgifter som ingår i landskapets klient- och patientregister enligt 1 mom.

Tjänsteproducenter som producerar direktvalstjänster, kundsedelstjänster och social- och hälsotjänster enligt en personlig budget samt andra tjänsteproducenter som verkar för de ovan nämndas räkning ska i sin verksamhet anlita riksomfattande informationssystemtjänster enligt klientuppgiftslagen. Klient- och patientuppgifter som är baserade på dessa tjänster ska med hjälp av nämnda riksomfattande informationssystemtjänster registreras i landskapets klient- och patientregister.

Skyldigheten att ansluta sig till de informationssystemtjänster som avses i klientuppgiftslagen, och skyldigheten att registrera uppgifter om tjänsterna i landskapets klient- och patientregister gäller dock inte sådana tjänster och deras producenter som inte behöver registreras i det register som avses i 10 § i lagen om tjänsteproducenter.

66 § Informationshanteringstjänster för valfriheten

Med de riksomfattande informationshanteringstjänsterna förverkligas kundernas valfrihet. Alla tjänsteproducenter som avses i denna lag ska använda dessa informationshanteringstjänster. Informationshanteringstjänsterna omfattar

- 1) en tjänst för kundval som innebär att en kund kan anmäla sig som kund hos valfri producent av direktvalstjänster och hos valfritt affärsverk,
- 2) en informationstjänst för valfrihet, med uppgifter om alla producenter av direktvalstjänster enligt denna lag och om deras tjänster,
- 3) en hanteringstjänst genom vilken producenter kan göra anmälningar i enlighet med 33, 42 och 43 § och som innehåller information om de producenter av direktvalstjänster som landskapen godkänt och om avtal som ingåtts med producenterna,
- 4) en uppföljningstjänst för tjänsteproduktionen varmed information om de tjänster som tillhandahållits kunderna sänds till landskapet samt till utfärdarna av kundsedlar, personliga budgetar och betalsedlar, samt
- 5) en informationstjänst för tjänsteproducenternas samhällsansvar med den information om tjänsteproducenternas verksamhet och ekonomi som avses i 45 §.

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården, lagutkast 31.1.2017

Informationssystemen för valfrihet kommunicerar med varandra på så sätt att informationen i dem kan hämtas via alla tjänster som avses ovan. De uppgifter i informationssystemen som avses i 1 mom. 2, 3 och 5 punkten publiceras på internet.

Närmare bestämmelser om informationen i informationshanteringstjänsterna för valfrihet får utfärdas genom förordning av social- och hälsovårdsministeriet.

67 § Utförande av informationshanteringstjänster

Folkpensionsanstalten utför tjänster som kunderna valt enligt 66 § 1 mom. 1 punkten. Tjänsterna utförs så att de kan användas i samband med det medborgargränssnitt (*Mina Kanta-sidorna*) som avses i 19 § i klientuppgiftslagen. Andra tjänster som avses i 66 § 1 mom. utförs av X.

68 § Tillsyn

Landskapet övervakar inom sitt område verksamma producenter av social- och hälsotjänster som tillhandahåller direktvaltjänster, kundsedeltjänster och tjänster som tillhandahålls enligt en personlig budget. Landskapet har trots sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt få de uppgifter av tjänsteproducenterna som behövs för tillsynen. Dessutom har landskapet rätt att inspektera tjänsteproducenternas verksamhet och lokaler. Inspektion får göras utan förhandsanmälan.

I lagen om tjänsteproducenter föreskrivs om tillsynen över tjänsteproducenter. Om tillsynsmyndigheten i sin verksamhet får kännedom om missförhållanden i en i denna lag avsedd tjänsteproducents verksamhet, ska den göra anmälan om saken till det landskap inom vilket tjänsteproducenten är verksam.

69 § Ändringssökande

I landskapets beslut som avses i 15, 21 och 24 §, 30 § 2 och 3 mom., 31 och 50 § samt 58 § 1 mom. får ändring sökas enligt vad som föreskrivs i landskapslagen.

Andra än i 1 mom. avsedda förvaltningsbeslut får överklagas genom besvär på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen (586/1996).

Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

[Att beakta vid den fortsatta beredningen: I lagen och dess motivering är det dessutom nödvändigt att införa bestämmelser om att

- *ändring i ett beslut av en social- och hälsocentral söks hos förvaltningsdomstolen så som föreskrivs om sökande av ändring i ett myndighetsbeslut i den lag med stöd av vilken social- och hälsocentralen fattat sitt beslut,*
- *ändring i ett beslut av en social- och hälsocentral, om inte annat särskilt föreskrivs någon annanstans i lag, söks hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolens behörighet fastställs på basis av inom vilket landskaps område verksamhetsstället för den social- och hälsocentral som fattat beslutet är beläget.*

Avsikten är att det ska föreskrivas att social- och hälsocentralernas förvaltningsbeslut ska kunna överklagas på motsvarande sätt som myndighetsbeslut. I samband med ändringarna av de lagar som

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

[gäller innehållet i social- och hälsovården finns det till denna del också ett behov av att uppdatera bestämmelserna om ändringssökande.]

70 § Styrning av Folkpensionsanstalten

När det gäller uppgifter enligt denna lag svarar social- och hälsovårdsministeriet för styrningen av Folkpensionsanstalten.

11 kap.

Ikraftträdande

71 § *Ikraftträdande*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019.

Genom denna lag upphävs 47–49 § i hälso- och sjukvårdslagen samt lagen om servicesedlar inom social- och hälsovården (569/2009).

72 § *Övergångsbestämmelser*

Landskapet ska överföra produktionsansvaret för de direktvalstjänster på basnivå som avses i 15 § 2 mom. 1 punkten och de direktvalstjänster på utvidgad basnivå som avses i 15 § 3 mom. 1 och 2 punkten till social- och hälsocentralerna senast den 1 januari 2021. Landskapet ska dessutom överföra produktionsansvaret för de tjänster på basnivå som avses i 15 § 2 mom. 2 punkten och de tjänster på utvidgad basnivå som avses i 15 § 3 mom. 3 punkten till mun- och tandvårdsenheterna senast den 1 januari 2021.

Landskapet ska ta emot anmälningar från aktörer som anmäler sig som producenter av direktvalstjänster minst sex månader innan produktionsansvaret överförs på dessa tjänsteproducenter. Landskapet ska fatta ett i 34 § avsett beslut om godkännande av producenter av direktvalstjänster inom två månader från det att anmälan inkommit.

Landskapets invånare kan anmäla sig som kunder till en social- och hälsocentral och till en mun- och tandvårdsenhet minst två månader innan landskapet överför de tjänster som avses i 15 § på de producenters produktionsansvar som producerar direktvalstjänster. Landskapet ska informera områdets invånare om överföringen av tjänster på de producenters produktionsansvar som producerar direktvalstjänster och om de social- och hälsocentraler och mun- och tandvårdsenheter som kan väljas samt om hur valet ska ske minst två månader innan produktionsansvaret överförs.

Landskapets invånare kan välja tjänstenhet på basnivå och dess verksamhetsställe minst två månader innan de tjänster för vilka affärsverken har produktionsansvar överförs på dess produktionsansvar. Landskapet ska informera sina invånare om hur valet ska ske minst två månader innan produktionsansvaret överförs.

Om en invånare i landskapet inte har valt social- och hälsocentral och mun- och tandvårdsenhet senast 14 dagar innan produktionsansvaret överförs till producenterna av direktvalstjänster, ska landskapet anvisa invånaren den social- och hälsocentral och mun- och tandvårdsenhet som är bäst

Utkast till regeringens proposition om lag om valfrihet inom social- och hälsovården,
lagutkast 31.1.2017

tillgänglig för invånaren. I fråga om minderåriga och i andra särskilda situationer ska 10 och 11 § tillämpas vid valet av social- och hälsocentral och mun- och tandvårdsenhet.

Om en invånare i landskapet inte har valt ett affärsverks verksamhetsställe på basnivå senast 14 dagar innan produktionsansvaret överförs på affärsverket, ska landskapet anvisa invånaren det verksamhetsställe på basnivå som är bäst tillgängligt för invånaren. I fråga om minderåriga och i andra särskilda situationer ska 10 och 11 § tillämpas vid valet av verksamhetsställe på basnivå.